

STS.7 | Analisar e duvrar la cultura da l'istorgia

◀ Cumpetenzas precedentas: NUS.9.4

3. Las scholaras ed ils scholars san obtegnair enconuschientschas davart il passà or da discurs cun perditgas dal temp.

renviaments

Istorgia: cultura d'istorgia

STS.7.3

Las scholaras ed ils scholars ...

3	a	» san chattar funtaunas tar l'istorgia da l'atgna vita ed integrar en in raquint. biografia: fotografias, objects, documents	
	b	» san mussar tar in object istoric, co che umans èn ids enturn cun quel ed a tge ch'el ha servì (p.ex. roda da filar veglia, aissa da lavar, regal da cumposiziun, flagè u pal da scuder). object istoric	
	c	» san far e documentar in'intervista cun perditgas dal temp davart in eveniment u fenomen istoric. intervista cun perditgas dal temp	
	d	» san enritgir cun autras funtaunas in'intervista fatga sezs cun perditgas dal temp (p.ex. cun fotografias, rapports en las gasettas, statisticas) e metter en in context istoric.	

Exempel da planisaziun

Referiments tranter geografia ed istorgia

Sche geografia ed istorgia vegnan instruidas a moda parallela, èsi pussaivel da far referiments tranter quests dus roms. En la tabella qua sutvart vegnan documentads quests referiments sco puncts cuminaivels da contact, e quai supponind che las cumpetenzas dal plan d'instrucziun tar ils champs tematics proponids vegnian resumadas. En quest connex stoi vegnir resguardà che la proposta d'instrucziun è mo ina da las variantas pussaivlas. Ultra da quai daventi evident che pliras cumpetenzas vegnan pretendidas e promovidas tar ils champs tematics respectivs e che plirs stgalims da cumpetenza vegnan pledads per regla en las differentas lecziuns.

Tabella 1: Referiments tranter geografia ed istorgia

	Geografia	Puncts cuminaivels	Istorgia
7. classa	Europa (1, 2, 3) Viver e lavurar en Europa, survista dal territori natiral, dumondas actualas STS 2.1, 2.2, 2.3, 1.2, 1.4, 3.2, 4.1, 4.2, 4.3		Istorgia en mes conturns (1) Istorgia da scola, istorgia da mintgadi; biografia; survista da las epocas; STS 5.3, 6.1, 7.1, 7.2, 7.3
	La terra sco planet Stagiuns, uras dal di, aura e zonas da vegetaziun STS 1.1, 1.2, 4.1, 4.2, 4.3	(1) Il tema <i>cuntradas</i> permetta da far connexs cun fenomens da la natira (GG) e cun midadas en il temp (IST).	Cumenzament dal temp modern (1) Expansiun europeica, reformaziun, absolutissem, Revoluziun franzosa STS 5.1, 6.1, 6.2, 7.2, 8.2
	Arctica / antarctica Modas da viver, materias primas, traffic, clima, aua / continent STS 2.1, 2.2, 2.3, 1.2, 2.3, 1.4, 3.1, 4.1, 4.2, 4.3	(2) L' <i>Europa</i> na po betg mo vegnir structurada e descritta geograficamain, mabain er ordinada e caracterisada istoricamain.	La Svizra en l'Europa revoluziunara (2) Helvetica, stadi federal, naziun; libertad, egualitad, constituziun, separaziun da las pussanzas STS 5.1, 5.3, 6.2, 7.1, 8.1
	Fenomens natirals (1) Furmas da cuntradas e ristgas da la natira STS 1.3, 4.1, 4.2, 4.3		Convivenza en Svizra (3, 7) Democrazia, suveranitat dal pievel, iniziativa, referendum, partidas, federaziuns STS 5.2, 8.1, 8.2
	Esser per via (4) Transport, mobilitad e turissem STS 2.4, 2.5, 1.2, 1.3, 3.2, 4.1, 4.2, 4.3	(3) Il tema <i>convivenza</i> ha in connex cun dumondas che concernan la populaziun (GG: Europa) e pussibiliteschas referiments a la structura politica da la Svizra (IST).	
8. classa	Umans e citad e champagna (3) Structura da la populaziun, lieu da domicil, citad, champagna, aglomeraziun STS 2.1, 2.3, 4.1, 4.2, 4.3		Viver cun revoluziuns tecnicas (5) Industrialisaziun, dumondas socialas, lavur d'uffants en Svizra e sin il mund STS 5.2, 5.3, 6.2, 7.1
	America dal Nord (4) Migraziun, agricultura, energia, modas da viver, citads, turissem STS 2.1, 2.2, 2.3, 1.2, 1.4, 2.5, 4.1, 4.2, 4.3	(4) <i>Mobilitad e fugia</i> en differentas regions dal mund pon vegnir tematisadas or d'ina perspectiva geografica ed istorica.	Imperialissem ed Emprima Guerra mundiala (5) Imperialissem, colonialissem, naziunalissem, 1. Guerra mundiala STS 6.2, 7.2
	Materias primas ed energia (5) Basas da viver, resursas, materias primas, dumondas d'energia STS 1.4, 3.1, 4.1, 4.2, 4.3		Temp tranter las guerras (4) Crisas economicas, fashissem, communissem, discriminaziun STS 5.1, 5.2, 6.3, 8.2
	Africa (6, 8) Modas da viver, materias primas, citad / champagna, turissem, desertificaziun STS 2.1, 2.2, 2.3, 1.2, 3.1, 2.5, 4.1, 4.2, 4.3	(5) Il tema <i>produccziun, consum, commerzi</i> pussibiliteschas da far referiments a la midada structurala ed a la vita cun revoluziuns tecnicas.	La Segunda Guerra mundiala e la Svizra (4) Epoca dals extremists, fugia, holocaust, dignitad umana, ONU, neutralitad STS 5.1, 6.3, 7.2, 8.2, 8.3
	Planisaziun dal territori (8) Dumondas actualas per la societad, politica da l'organisaziun dal territori STS 3.3, 4.1, 4.2, 4.3	(6) La <i>globalisaziun</i> n'ha betg mo motivs e consequenzas pertutgant il spazi, mabain er dimensiuns istoricas.	L'Europa dividida ed unida (6, 7) Guerra fraida, conjuntura auta, moviment d'indipendenza, intervista da perditgas dal temp, Cussegl da l'Europa, OSCE STS 5.2, 5.3, 6.3, 7.3, 8.3
9. classa	Producziun, consum, commerzi (5, 6) Agricultura, industria e servetschs, midadas structuralas STS 3.2, 4.1, 4.2, 4.3	(7) <i>Sfidas dal futur</i> pon vegnir contempladas sut las perspectivas las pli differentas.	Istorgia contemporana (6) Globalisaziun, guerra civila, terrorissem, fugia, migraziun STS 5.1, 5.3, 6.3, 7.3, 8.3
	Asia / Australia, Oceania (8) Modas da viver, economia, citads, high tech, energia, materias primas STS 2.1, 2.2, 2.3, 1.4, 3.1, 2.5, 3.2, 4.1, 4.2, 4.3		La Svizra: ina societad moderna (7) Giustia, curaschi civil, federalissem, democrazia directa, relaziun Svizra - Europa STS 5.2, 5.3, 6.3, 7.1, 7.2, 7.3, 8.1, 8.3
	La terra sco sistem Furmas d'utilisaziun en sistems ecologics da la terra STS 3.1, 1.4, 4.1, 4.2, 4.3	(8) Ils <i>dretgs umans</i> èn in tema impurtant en bleras regions dal mund.	Democrazia e dretgs umans (8) Constituziun, separaziun da las pussanzas, dretgs fundamentals, dretgs umans, dignitad umana STS 8.1, 8.2, 8.3
	America centrala e latina (4, 8) Modas da viver, materias primas, guaud tropic, disparitads, migraziun, cuntradas STS 2.1, 2.2, 2.3, 2.5, 1.4, 3.1, 3.2, 4.1, 4.2, 4.3		
	Il futur sco project (7) Midada dal clima, urbanisaziun, disparitads, migraziun, resursas STS 1.2, 1.4, 3.1, 4.1, 4.2, 4.3		